

KONIJNEN

Het voor ons zo gewone wilde konijn hoort tot de orde van de haasachtigen. In geheel West-, Midden- en Zuid-Europa is het konijn aan te treffen op elk terrein waarin hollen gegraven kunnen worden. Wel moeten deze terreinen niet te nat wezen en moet er gedurende elk jaargetijde voldoende voedsel aanwezig zijn.

In volwassen staat meten de dieren 34-50 cm, met een staartje van 5-7 cm. Het konijn verschilt van het haas door o.m. het volgende: de oren zijn korter en missen de zwarte punten; de achterpoten zijn weinig langer dan de voorpoten en de bewegingen zijn vlugger. Het konijn graaft hollen en het haas slaapt in een kuiltje, dat leger genoemd wordt.

Dat het konijn sneller is dan een haas lijkt misschien wat ongeloofwaardig en wij zouden eerder het omgekeerde verwachten. Konijnen zijn erg honkvast en leven in de directe nabijheid van hun hollen. Bij gevaar kunnen zij zich in korte tijd door een snelle sprint in veiligheid stellen.

Het haas heeft een veel groter uithoudingsvermogen dan een konijn omdat deze geen hollen heeft om in te vluchten. Bij gevaar moet hij zich redden door langdurig te rennen.

Het is wel aardig om te weten dat je aan het vlees van dieren meestal kunt zien of ze een groot uithoudingsvermogen hebben of niet. Het haas heeft rood vlees. De rode kleurstof in het vlees is myoglobine en dit kan veel zuurstof binden evenals de rode kleurstof in het bloed, het hemoglobine. Konijnen hebben wit vlees en kunnen daardoor maar korte tijd extra arbeid verrichten. Bij vogels is het net zo: goede vliegers hebben rood vlees en hoenders hebben wit vlees.

Historie

Voor het eerst wordt het konijn in de geschiedenis genoemd door de Phoeniciërs, de vroegere bewoners van het huidige Libanon. Deze zeevaarders deden ca 1100 v.Chr. Spanje en Portugal aan en zagen daar veel konijnen. Omdat ze dachten dat het klipdassen waren, die ook in hun eigen land leefden, noemden zij dit land "I-Shephan-Im", wat "Land der Klipdassen" betekent. Als omstreeks 250 v.Chr. de Romeinen dit land bezetten, wordt de naam

I-Shephan-Im verbasterd tot Hispania, waaruit later ons woord Spanje weer ontstaan is.

Omdat er door de Romeinen graag gejaagd werd, werden er ook konijnen gevangen en doelbewust op verschillende plaatsen uitgezet, o.a. op eilanden; zulks tot grote schade voor de bewoners. Plinius schreef later dat op de Baleari-sche eilanden de konijnenplagen zo erg waren, dat de bevolking aan keizer Augustus vroeg of het leger mocht helpen om de plaag te bestrijden. Bij deze bestrijding werd ook al gebruik gemaakt van fretten.

Plaatsing in het dierenrijk

Er zijn 25 soorten konijnen in het wild in de wereld, die in 8 geslachten kunnen worden ondergebracht. Van het Europese wilde konijn (*Oryctolagus cuniculus*, door Linnaeus in 1858 als *Lepus cuniculus* beschreven) bestaan weer enkele rassen die men als ondersoorten kan beschouwen. Konijnen en hazen worden van de echte knaagdieren onderscheiden doordat ze een dubbel paar bovensnijtanden bezitten. Achter de bovenvoortanden staan nog een paar kleine tandjes. Ze worden daarom ook wel dubbeltandigen genoemd.

De spijsvertering

In de duinen bestaat het voedsel van de konijnen hoofdzakelijk uit grassen en voor een geringer deel uit kruidachtige planten. Wanneer het moeilijk wordt om aan voedsel te komen, b.v. bij sneeuw of ijzel, zijn ze genooddaakt om ander voedsel tot zich te nemen. Van veel houtsoorten wordt dan de schors afgeknaagd en jonge takjes worden geheel opgegeten. Zowel gras als schors zijn slecht verteerbaar. Plantenetters die moeilijk verteerbaar voedsel eten, hebben een zeer lang darmkanaal. De spijsmassa krijgt hierdoor meer de gelegenheid om te verteren en er kunnen langer stoffen aan onttrokken worden.

Net als bij herkauwers, die hun voedsel in een speciale maag voorverteren, heeft ook het konijn een voorverteringssysteem. Lockley, die in Engeland 4 jaar lang een studie maakte van de konijnen, zag dat laat in de middag begonnen werd met haastig veel gras naar binnen te werken. Na ongeveer een half uur werd er rustiger gegeten en beter gekauwd. Ook wordt er dan meer naar lekkere hapjes gezocht en is er wat meer tijd om te spelen, op onderzoek uit te gaan en van de avondzon te genieten.

Het eerste haastig gegeten voedsel maakt in het spijsverteringskanaal een voorvertering door en hiervan worden zachte keutels gevormd met een stevig vlies eromheen. Deze keutels worden uit de anus opgehapt en opnieuw gegeten. De darmbacteriën maken een groot deel van deze keutels uit, nl meer dan de helft en deze bacteriën zijn zeer eiwitrijk. De keutels die ontstaan uit het rustig gekauwde voedsel verlaten het lichaam als de bekende harde konijnenkeutels. Een volwassen konijn laat gemiddeld 336 keutels vallen. Omdat de dieren erg zindelijk zijn, is er in de hollen zelden een keutel te vinden.

Het biotoop en het voedsel

Biotoop betekent leefplaats of woonplaats. Bios= leven en topos= plaats in het Grieks.

Er wordt dat deel van het landschap mee bedoeld, dat geschikt is voor een levend wezen om er te kunnen leven en zich handhaven. Alle organismen die gezamenlijk een biotoop bewonen, vormen samen een levensgemeenschap. Het biotoop van een konijn moet dus een gebied zijn dat aan alle levensvoorwaarden voldoet. De grond moet te begraven zijn, de grondwaterstand niet te hoog en er moet altijd voedsel zijn. De aanwezigheid van drinkwater is niet noodzakelijk, want de plantensappen en de dauw zijn voldoende. Het is zelfs de vraag of konijnen ooit drinken. In waarnemingsgebieden zag men de konijnen nooit uit de daar geplaatste drinkschalen drinken.

Hoewel konijnen echte snoepers zijn en graag fijne hapjes eten, kunnen ze ook heel gemakkelijk overschakelen op een schraal menu. Het tamme, verwende konijn, wat wij in de huiskamer hadden, ging, wanneer hij schoon

tarwestro in zijn hok had gekregen, heel genoeglijk van dat stro eten. Ook het klimaat speelt een belangrijke rol. Streken met langdurige kou en veel sneeuw, zijn ongeschikt omdat het konijn geen winterslaap houdt. De duinen vormen bij uitstek een konijnenbiotoop. In lente, zomer en herfst is daar altijd voldoende voedsel. De grassen in het territorium worden tot op de grond afgegraasd; elke keer wanneer de grassen weer wat zijn aangegroeid, worden ze opnieuw afgebeten. Door dit voedselgedrag ontstaat er overbegrazing en worden de dieren genoodzaakt aan de rand van het territorium of daarbuiten voedsel te zoeken. De territoria zijn heel gemakkelijk aan de kale plaatsen te kennen. Niet alle grassoorten worden gegeten. Op het oude cultuurterrein van het Paardenkerkhof in de AW-duinen verdroogden in de zomer van 1976 alle grassen behalve het Duinriet. Het grote aantal konijnen dat in dit gebied leefde, was zijn voedselbron –het gras– dus kwijt. Het hele terrein werd door de konijnen a.h.w. omgeploegd op zoek naar eetbare wortels, maar het Duinriet en ook de Valse Salie die de droogte kon weerstaan, bleven onaangeroerd.

Als het winter is en het normale voedsel niet meer bereikbaar is, wordt overgegaan op het knagen van boomschors. De eerste heester die het dan ontgelden, is de Kardinaalsmuts. Verder worden wilg, berk, den, brem, eik, meidoorn, populier, iep, duindoorn, wilde liguster, duinroos en braam ontschorst. De jonge takjes worden vaak in zijn geheel opgegeten. Volgens de literatuur worden Balsempopulier, vlier, Krentenboompje en Egelantier niet gegeten. Wel bekend is dat de wortels van Jacobskruiskruid en soms ook van Hondstong worden blootgegraven en afgeknaagd. De vele kuultjes in het voorjaar zijn dan de stille getuigen van deze voedselkeuze.

Bij ernstige voedselschaarste wordt zelfs in meidoornbomen geklommen tot enkele meters boven de grond, waar dan alle bereikbare takken afgeknaagd worden. In de winter en het vroege voorjaar vallen deze knaagbeelden het meest op, omdat het aangeknaagde hout nog wit is. Later verkleuren deze wonden en vallen dan voor de oppervlakkige toeschouwer niet meer op. Het is van groot belang om bij het uitdunnen van het bos het kophout en de takken op de grond te laten liggen. Deze takken worden dan in de winter geheel geschild en zo wordt schade aan het levende hout zoveel mogelijk voorkomen. Dit geldt ook voor hazenrijke gebieden.

Het territorium en het sociale gedrag

Een territorium is een gebied dat door dieren bewoond en verdedigd wordt. Het territorium kan zich uitstrekken tot het hele jachtgebied(vos). Dikwijls worden alleen de nestplaatsen verdedigd, en niet het gebied waar voedsel wordt gezocht(Kievit). De eigenaars maken de ligging van het territorium bekend door zang, waarschuwingsgeluiden, geur of vertoon. Ook konijnen leven in een territorium. Eén mannetje of rammelaar is de leider van de kolonie. Deze rammelaar is ook meestal het grootste en sterkste mannetje. Andere rammelaars kunnen gewoon in de kolonie leven, mits zij zich onderdanig gedragen. Er heerst een bepaalde rangorde in de groep. Alle rammelaars zijn onderdanig aan de leider. Gaat de leider dood, dan wordt hij onmiddellijk opgevolgd door een rammelaar van lager orde. Zijn er twee die aanspraak menen te kunnen maken op het leiderschap, dan wordt dit uitgevochten. De leider van de kolonie is alleen agressief in de vruchtbare periode. In februari worden de mannetjes vruchtbaar en dat duurt tot augustus. De onvruchtbare periode is heel doelmatig, want het voorkomt dat er na augustus nog jongen geboren worden. Met het vruchtbaar worden in februari begint ook het territoriumgedrag weer. Door vechten en dreigen tegen vreemdelingen worden de grenzen weer opnieuw uitgezet en de geurvlaggen (keutelplaatsen waarop ook geürineerd wordt) weer geplaatst. De urine van de rammelaars ruikt veel sterker, dan die van de wijfjes en maakt daardoor de geurvlaggen beter waarneembaar. Alle konijnen hebben onder hun kin ook nog geurklieren; die van de wijfjes zijn zwak en die van de mannetjes sterk ontwikkeld. Het geurvocht dat door deze klieren wordt afgescheiden, wordt overal binnen het terri-

torium op afgewreven; zowel op de grond als ook op allerlei voorwerpen. De keutelhoopjes liggen aan de rand van het territorium en het liefst op iets hogere plaatsen. In Het Heitje, bij de Ruige Hoek zijn ze nogal eens op heidepollen te vinden. Met het vocht uit de kinklieren wordt het hele gebied gemarkeerd.

De leider heeft een eigen wijfje en daarnaast meestal nog bijwijfjes. De andere rammelaars van een kolonie hebben meest ook een eigen wijfje. Wijfjes (ook wel moertjes genaamd) worden over het algemeen door de leider met rust gelaten en ook de andere rammelaars, mits zij zich maar onderdanig gedragen. Tegen vreemde rammelaars of eigen rammelaars die niet onderdanig zijn, wordt gedreigd en, als dat geen effect heeft, gevochten. Bij de vier jaar onderzoek door Lockley gedaan, bleek dat alle leiders zich ongeveer hetzelfde gedroegen. Het dreigen gebeurt op verschillende manieren.

1. Aanvallen door snel op de indringer af te rennen.
2. Er langzaam, vluchtig knabbelen op af gaan en, wanneer het andere konijn niet vertrekt, aanvallen.
3. Er met vreemde stijve sprongetjes naar toe wippen en de witte pluim opsteken. Zo steeds kleiner wordende kringen om de indringer maken en zo nu en dan de geurklieren op de grond afwrijven. Vertrekt de vreemdeling niet, dan wordt tot de aanval overgegaan.
4. Met de voorpoten over de grond krabbelen en soms ook keutelen.
5. Het spuiten van urine naar de indringer.

Omdat een konijn overwegend een nachtdier is, is er van al deze handelingen weinig te zien. In de "rammeltijd" getuigen dan alleen plukken wol van de nachtelijke gevechten.

Een ander opvallend verschijnsel in het voorjaar is, dat de oude grenspalen vernietigd worden door er flink aan te krabbelen. De verschillende territoria grenzen soms aan elkaar, maar meestal ligt er een soort niemandsland tussen.

Zoals we hier boven al zagen hebben alleen rammelaars vaste keutelplaatsen, die vaak enigszins hoog gelegen zijn. Moertjes, en waarschijnlijk ook de rammelaars van lager orde, laten hun keutels door heel het terrein vallen. De keutelplaatsen hebben de mensen altijd geïntrigeerd.

Zo dacht men vroeger wel dat de konijnen altijd op hun verhoging op de uitkijk zaten voor het gevaar en daar dus ook steeds hun keutels lieten vallen. Anderen spraken van "het merkwaardige verschijnsel bij konijnen om een gemeenschappelijk pleetje in te richten".

In "De Nederlandse Jager" wist men te vertellen dat er veel te veel rammelaars in het Nederlandse konijnenbestand zaten. Want op de keutelplaatsen vingen ze wel meer dan 80 % rammelaars! Niet wetend dat daar alleen maar rammelaars voorkomen.

Holen en Wentels

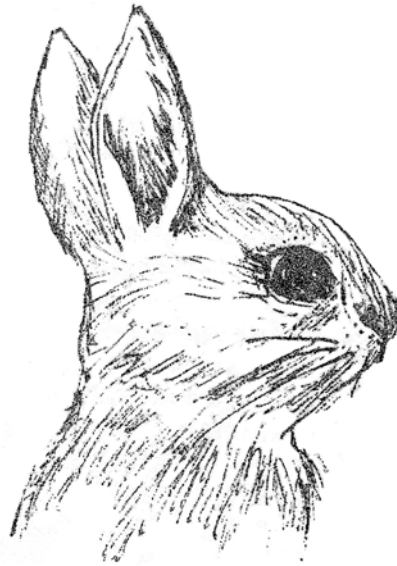
Het kan gebeuren dat door jacht of ziekte veel konijnen sterven en er holen in ongebruik raken. Dij toename van de populatie zullen deze verlaten holen spoedig weer worden bewoond. Het ligt voor de hand dat er ook wel eens nieuwe holenstelsels gegraven zullen worden. Het zijn dan altijd de wijfjes die dat werk doen. Rammelaars graven niet mee, hooguit krabbelen ze wat. Een hol met één uitgang is niet veilig. Bij het binnendringen van een kleine rover zouden de konijnen hopeloos in de val zitten. Een nieuw woonhol heeft dan ook al spoedig twee pijpen. In een woonhol zijn ook wijdere gedeelten, de woonruimten of ketels. In de onvruchtbare periode slapen rammelaars, moertjes en jongen vredig bij elkaar. Zodra de rammelaars weer vruchtbaar worden, kunnen zij elkaar niet meer verdragen en hebben ze aparte slaapplekken in de holenstelsels.

Later, bij het uitbreiden van de kolonie, wordt ook het holenstelsel uitgebreid en verschijnen er ook pijpen bij. De ligging van de holen ten opzichte van het territorium is erg verschillend: ze kunnen ergens midden in het territorium liggen, wat nogal eens op vlakke schraal begroeide terreinen voorkomt. In veel gevallen liggen de holen aan de rand van struikgewas en strekt het graasgebied zich op de vlakte uit. Op het al eerder genoemde Paardenkerkhof liggen de holen soms ver tussen de varens. Hier zou gemakke-

lijk een verkeerde conclusie getrokken kunnen worden. Het lijkt namelijk alsof de hollen op verborgen plaatsen zijn gemaakt. In werkelijkheid lagen deze hollen eerst op open terrein, maar de Adelaarsvarens overgroeien het terrein zeer snel.

Gewoonlijk worden niet alle pijpen als in- en uitgang gebruikt, maar dient een aantal als vluchtpijp.

Tegen de tijd dat het moertje de jongen ter wereld brengt, graaft ze in veel gevallen een apart hol. Vaak is dit een zijhol in het hollenstelsel van de kolonie, maar soms wordt dit hol buiten het territorium gegraven. Dan wordt het hol een wentel genoemd. zo'n wentel bezit maar één ingang en is 0,75 tot 1,50 m. diep. De kraamkamer is een verwijd gedeelte achterin de pijp en

wordt eveneens, ketel genoemd. In deze ketel wordt een nest gemaakt van droog plantaardig materiaal, gevoerd met wol dat wijfje uit haar vacht plukt. De ketel is iets hoger dan breed en de bodem ligt ca 45 cm onder het maai-veld. Uit tellingen bleek dat het vrouwtje voor het verzamelen van nestmateriaal ongeveer 20 tot 40 keer heen en weer loopt. Heel vaak ligt de ingang van een wentel tegen een helling en vaak is de plaats onverwacht. Ik vond ze vaak aan de duinvoet op het strand, aan de rand van een stuifgat, in het talud van een uitgedroogde sloot, zomaar midden tussen de begroeiing, en langs een hol, druk belopen pad. De uitgegraven aarde wordt voor een deel verspreid en voor een deel gebruikt om het hol te sluiten. Elke nacht, tegen de morgen worden de jongen gezoogd en daarna wordt de ingang weer zo zorgvuldig dichtgemaakt. Met de voorpoten en met de snuit wordt de grond aangedrukt en -indien voorhanden- met plantaardig materiaal gecamoufleerd. Bij de geboorte wegen de jongen 40-45 gram. Ze groeien 6-13 gram per dag. Na 12 dagen gaan de oogjes open. Na 3 weken wordt soms de wentel niet geheel meer gesloten, maar blijft er een kleine opening. Het gebeurt ook wel dat de jongen van binnen uit zelf een openingetje maken en dan kan men er van op aan, dat ze de andere dag uitgelopen zijn. De jongen wandelen met de moeder mee en gaan in de kolonie wonen. Het gebeurt echter ook wel dat de jongen aan hun lot worden overgelaten, omdat het moertje alweer aan een nieuwe wentel bezig is.

Verlaten wentels kunnen weer een aanzet zijn voor het graven van woonholten, of ze kunnen opnieuw als wentel in gebruik genomen worden.

Zoals hierboven al gezegd is, worden de jongen slechts éénmaal per etmaal in de nanacht, gezoogd. Dit zogen gaat heel snel in zijn werk en duurt slechts enkele minuten. Het sluiten van de wentel neemt 10-15 minuten in beslag. Bij verstoring van een wentel, wordt deze door de moeder verlaten als de jongen op het moment van de verstoring nog heel klein zijn. Na enkele weken is de moederliefde groter en worden de jongen minder gauw in de steek gelaten. Als de jongen 18 dagen oud zijn, wordt er buiten de wentel gezoogd. Bij onderzoek in Australië bleek dat vooral wijfjes van een lage rangorde wentels maken. Zijn er in de kolonie onbewoonde hollen, dan worden deze liever gebruikt. Het maken van wentels wordt dan ook wel als een noodoplossing beschouwd.

De gevolgen van overbegrazing

Vooral in goed bevolkte kolonies treedt overbegrazing op. Omdat konijnen niet graag tussen gras wat hoog is en in struikgewas komen, leven zij voor een groot deel in het kaal gegeten territoriumgedeelte. Alle grasjes en andere voor hen eetbare planten worden steeds weer tot op de grond toe afgegeten. Stevige grassen worden ook uit de grond gerukt en met wortel en al opgegeten. Na verloop van tijd groeien er in het overbegraasde gebied geen planten en grassen meer; het terrein begint nu te veranderen en wordt een mosvlakte (Paardenkerkhof en Vogelenveld). Omdat de territoria meestal niet aan elkaar grenzen, is er aan de rand nog voldoende voedsel te vinden. Aardige tegenstellingen van overbegraasd en niet-begraasd zijn daar te zien, waar een gaasafscheiding het territorium van de konijnen begrenst. De scheiding is dan messcherp te zien.

In de herfst worden de moskussentjes door de kraaiachtigen omgekeerd (ook door spechten?). Omdat het voor de hand lag dat deze vogels daar eten vonden, zijn wij die kussentjes ook maar eens gaan keren. Het bleek nu dat er veel larven van langpootmuggen (emelten) onder de moskussens zaten. Thuis heb ik uit de moskussens larven gekweekt en de imago's verschenen er eind september en begin oktober. Op datzelfde moment bleken de langpootmuggen ook in het duin aanwezig te zijn; ze waren daar op de begroeiing rond de mosplekken aanwezig. De naam van de muggen is *Tipula marmorata*. De larve vormen een flinke hap voor de vogels. We vonden er wel een vier per dm².

Konijnen, vlooien en myxomatose

Door het uitzetten van konijnen in landen waar ze niet thuis horen en waar ook de natuurlijke vijanden ontbreken, blijven de gevolgen natuurlijk niet uit. Er werd dan ook naarstig gezocht naar middelen om de gevolgen van de zelf veroorzaakte plaag te bestrijden.

In de "Veldbode" van 1913 is al te lezen, dat Louis Pasteur al een middel vond om iets tegen de plagen te doen. Hij ontdekte dat de bacil die hoendercholera veroorzaakt, ook besmettelijk was voor konijnen. Zijn methode werd met goed gevolg toegepast in Australië en Nieuw-Zeeland, waar de konijnen al een echte plaag waren geworden. Een zeer ongewenst bijverschijnsel was, dat nu ook de hoeders in deze landen werden aangetast door de hoendercholera. Men bleef vooral in Australië naar een middel tot verdelging zoeken, omdat de konijnen daar een enorme schade aanrichtten.

In 1887 werd er een bedrag van £ 25.000 aangeboden voor een goede methode om de plaag in de hand te houden.

In 1927 opperde Arangão de gedachte dat myxomatose misschien iets was. Later werd Sir Charles Martin in de gelegenheid gesteld om in Engeland met het myxoma-virus te experimenteren. Vanuit Zuid-Amerika importeerde hij het zwakke A-myxoma-virus en het sterkere B-virus. Beide soorten werden op afgesloten konijnenkolonies uitgetest. Het A-virus doodde 52 van de 55 geënte konijnen en het B-virus doodde alle geënte konijnen.

In 1936 vroeg hij aan de eigenaar van het konijnenrijke kleine eiland Skokholm of hij daar zijn proeven voort mocht zetten. Er leefden op Skokholm met een oppervlakte van 60 ha zo'n 10.000 konijnen. Er werden 83 konijnen gevangen en met het sterke B-virus geïnfecteerd en losgelaten. De ziekte wilde zich niet verspreiden en alleen de geïnfecteerde konijnen stierven. Omdat men dacht dat de besmetting door onderling contact tot stand kwam, werd er nog een proef op dit eiland opgezet. Er werden veel dieren in een grote kooi geplaatst en daarbij een aantal besmette dieren. Ook dit experiment mislukte. Pas 20 jaar later werd het raadsel opgelost: de konijnen op het eiland bleken geen vlooien te hebben. Die vlo is in gematigde streken nu juist de voornaamste overbrenger van het myxoma-virus.

In Australië werd in 1950 het virus in vochtige riviergebieden verspreid en door een aantal muskietensoorten overgebracht. Drie jaar lang is er intensief gewerkt om de ziekte over Australië te verspreiden. In de muskietenrijke streken stierven miljoenen konijnen maar in de droge gebieden wilde de ziekte niet doorzetten. Later bleek het virus af te zwakken en werden er steeds minder konijnen door gedood.

Het gedeeltelijke succes in Australië bracht de Fransman Delille ertoe, om te proberen de konijnen op zijn landgoed ook met het myxoma-virus te bestrijden. Omdat hij een wetenschapsman was, kreeg hij wat smetstof van een collega uit een laboratorium te Lausanne. Op zijn landgoed te Dreux besmette hij konijnen en de gevolgen zijn tot in ons land toe nog overal zichtbaar. Delille geloofde niet dat het muskieten waren die de ziekte overbrachten, want alle tamme konijnen in de hokken bleven leven. Dat de konijnenvlo de overbrenger is, wist Delille nog niet. Overigens stierven er op dat landgoed later toch ook konijnen in de hokken.

Als we er van uit gaan, dat het in ons klimaat hoofdzakelijk de konijnenvlo is, die de ziekte overbrengt, dan ligt het voor de hand, dat mensen die op tijd de hokken schoonmaken, bijna geen last ondervinden van de ziekte. De vlo is meestal in de buurt van de oren te vinden. Vlooien laten hun eieren gewoon vallen. De larven die uit die eieren komen, leven niet van vers bloed, maar van afval in de nesten. Na twee keer vervellen, spint de larve een cocon en verpopt zich daarbinnen. Onder optimale omstandigheden duurt het popstadium 1 à 2 weken, maar meestal langer. Uit de pop komt dan tenslotte weer een vlo. Door het regelmatig schoonhouden van de hokken wordt de levenscyclus van de vlo onderbroken doordat steeds de eieren, larven en poppen verwijderd worden en de aanwezige vlooien sterven uiteindelijk ook.

In Noordwijk werd de myxomatose voor het eerst op 9 september 1953 geconstateerd en ik meen te weten dat dit ook de eerste besmettingshaard in ons land was. De ziekte verspreidde zich zeer snel. Aangezien vlooien zich niet over grote afstanden kunnen verplaatsen en er steeds weer konijnen populaties op geïsoleerde plaatsen werden besmet, kunnen we gerust aannemen dat de ziekte deze plaatsen bereikte door bloedzuigende, vliegende insecten, zoals muggen.

In de beginperiode duurde de tijd van infectie tot dood 9-10 dagen en lag het sterftecijfer op 99 %. In 1960 was het virus al verzwakt en lag het sterftecijfer rond 50 %.

Door ontsteking van de slijmvliezen, vooral van de kop en de geslachtsorganen worden de dieren doof en blind en kunnen vaak hun hollen dan niet meer vinden. Ze zien er afzichtelijk uit en worden steeds trager in hun bewegingen. Tot een paar uur voor hun dood blijven ze eten.

Bij het uitgraven van een holenstelsel in een gebied waar de ziekte flink toegeslagen had, bleken er veel dode konijnen in te liggen. (De Nederlandse Jager 1957). Bij het koud worden van een konijn, springen de vlooien over naar levende konijnen. Sterft een konijn in het veld en komt er geen "warmtebron" in de buurt, dan blijven de vlooien dagenlang op het dode dier. Komt er iets warmes in de buurt in de vorm van een ander dier, dan springen zij over. Ook een mens wordt wel besprongen. Omdat konijnenvlooien zich alleen maar bij konijnen thuis voelen, zullen zij hun tijdelijke gastheer zo spoedig mogelijk verlaten. Ze zijn dan vaak al wel naar een heel andere plaats getransporteerd, van waaruit de ziekte zich weer uit kan breiden. In dit verband is de volgende proef sprekend. Op een groot vel wit papier lag vorig jaar een stuk van een mezenest. In de omgeving hiervan zaten veel vogelvlooien dagenlang onbeweeglijk op het vel papier. Zodra ik echter met mijn hand in de buurt van het papier kwam, begonnen de vlooien te springen met de bedoeling mijn hand te bereiken.

Sipkes tenslotte zag het in 1954 zo:

"Ik zie echter de myxomatose als het vullen van een ontbrekende schakel in de keten van vijanden van het konijn. Het is de enigste vijand, die de jagers niet de baas kunnen. En daarom slaat, deze zo hevig toe".

M.Koning

Literatuur:

R.M.Lockley: The private life of the rabbit.

Richard Adams: Watership Down, in het Nederlands verschenen onder de titel Waterschapsheuvel. In dit konijnenepos wordt in romanvorm veel over de gewoonten van konijnen verteld.